

— 125 éve, 1848: A pesti forradalom; az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc kezdete. * Pozsonyból országgyűlési küldöttség indul Bécsbe.

— 300 éve, 1673-ban Rómában halt meg Salvator ROSA festő, rézkarcoló, költő és zeneszerző, a nápolyi iskola jelentős képviselője, a kor egyik leg-számottevőbb olasz tájképfestője. Történelmi alakokkal megtöltött, viharos, démoni, félelmetes hangulatú tájképei, gomolygó csatajeleneteket, allegorikus figurákat ábrázoló monumentális kompozíció hangúlyozottan romantikus lelkületéről tanúskodnak. Jelentősebb kompozíciói: *Kain és Abel, Jónás prédikál Ninivében, Endor jósnője megidéri Saulnak Sámuel és a Pitti palotában található Lovasütközet*. 1641-től 1649-ig Firenzében, a Medicieknek dolgozott. (Sz. 1615. jún. 20. Arenella) * (OI)

Március 16.

— 125 éve, 1848: Petőfi: *15-dik március, 1848.*

Március 17.

— 100 éve, 1873-ban Etville-ben született Wilhelm KREIS német építész, a berlini Művészeti Akadémia tagja. Munkásságának kezdeti szakaszát barokk, későbbi művészetét pedig kubisztikus formajegyek jellemzik. Munkáiból: a drezdai Friedrich August-híd, a hallei Praehistorikus Múzeum (1913—14), az aschaffenburgi (1915) és a meissenai papírgyár, a bochumi felhőkarcoló. (Mh. 1955. aug. 13.) * (OI)

— 125 éve, 1848: Királyi leirat: BATTHYÁNY Lajos magyar miniszterelnök.

— 125 éve, 1848. március 17—19. Pest: Szerb nemzeti gyűlés.

Március 18.

— 25 éve, 1948: A szovjet-bolgár barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés aláírása.

— 25 éve, 1948. március 18—19. Berlin: A harmadik népkongresszus Németország egyesítéséért és igazságos béke megkötéséért.

— 50 éve, 1923-ban Szófiában halt meg Hriszto SZMIRNENSZKI költő, a bolgár szocialista irodalom első jelentős képviselője. „Ő volt az első bolgár költő, aki az elnyomott tömegekben felismerte a holnapi világ építőit. Nemcsak a szocialista eszmék hirdetője volt, hanem a cselekvés apostola is. A hit és az akarat egyaránt hevítette liráját. Őj esztétikai ideált teremtett: a szocializmusért vívott küzdelem szépségét“ (Iuhász Péter: A bolgár irodalom kis-tükre. 1969). (Sz. 1898. szept. 30. Kukus) * Szabó Lőrinc: Örök barátaink; Kálnoky László: Szeszélyes szüret, 1958.

— 1871: A Párizsi Kommün, az első munkáshatalom kialakítása. * *Párizsi csatadal*. A PK költészete, 1961;

Jacques Duclos: *A Párizsi Kommün*, 1962.

— 125 éve, 1848: a berlini forradalom; barikádharok, a forradalmi tömegek győzelme.

— 125 éve, 1848. március 18—22.: A milánói forradalom, „a dicsőséges öt nap“.

— 150 éve, 1823-ban született Constantin D. ARICESCU román történész, költő, újságíró. Munkássága elsősorban a múlt századi román történetírást gyarapította, de az irodalomtörténetek jelentékeny költőt tisztelnek benne. Jogosan, hiszen nem kisebb egyéniség, mint Ion Eliade Rădulescu is elismerően szolt ellődi pályafutásáról. A *Curierul Românesc* és a *Románul* hasábjain a népének sorsát figyelő újságíró szolt a nemzeti államot formáló Muntenia lakosságához; a brassói *Foae pentru minte, inimă și literatură* című lapban az erdélyi románokhoz juttatta el üzenetüket. 1848 nagy eseményei haladó gondolkodóra találnak benne, s a Bălcescuhoz fűződő kapcsolat elvezeti a forradalmi demokraták táborába. Nézeti miatt később kétszer is börtönbe kerül. Élete alkonyán az utopikus szocialista eszmékkel rokonszenvezik. Történetkutatási munkáinak középpontjába a nemzeti dicsőséget hordozó népet és annak vezéreit helyezi. Az 1821-es Tudor Vladimirescu féle forradalomról írt az *Istoria revoluțiunii române de la 1821* és az *Acte justificative la Istoria revoluțiunii române de la 1821* című műveiben, az 1848-as forradalom vezéralakjairól pedig a *Corespondență secretă și acte inedite ale capilor revoluțiunii române de la 1848* című munkájában. (Mh. 1886. febr. 18.) — Vasile Marin: *Activitatea istoriografică a lui C. D. Aricescu*. Studii și articole de istorie 1957. 2. * (CsI)

Március 19.

— 60 éve, 1913-ban Rajecen született Rudolf PRIBIŠ szlovák szobrász, a huszadik századi szlovák képzőművészet egyik kiemelkedő képviselője, állami díjas (1961), nemzeti művész (1971). Korai művei (*Boncolás*, 1936; *Strandon*, 1937) klasszicista hatásokat tükröznek. A felszabadulás után több monumentális alkotás jelzi a művész fejlődési útját (*Ellenállási emlékmű*, 1949—1951 Prievidza; *Dicsőség a munkának*. stb.).

— 75 éve, 1898-ban Piskin született HOMOKAY József. Szobrászi és festői pályafutását a budapesti Iparművészeti Iskolán kezdte, majd Firenzében és Rómában tökéletesítette tehetségét. 1925-ben részt vett a koppenhágai királyi palota díszítésében. * (OI)

— 100 éve, 1873-ban született Max REGER, német zeneszerző. Hugo Riemann-nak, a jeles német zenetudósnak volt tanítványa. Valószínűleg mesterének hatása is közrejátszott a barokk

és a romantikus zene iránti rajongásának kialakulásában. Tanulmányai befejeztével Wiesbadenben zongorát, orgonát, Münchenben ellenponttant, Lipcseben zeneszerzést tanított. Éveken át vezényelte a meiningeni udvari zenekart. Művészetében újráfednek Bach és Brahms stílusának alapvonásai. Harmóniavilágában a későromantika gazdag színei uralkodnak, de felfedezhetők az impresszionizmus elemei is. Gustav Mahler és Richard Strauss mellett méltán képviseli a XIX. század végének és a XX. első két évtizednek osztrák-német zenekultúráját. Jelentősebb művei: orgonára, zongorára, különböző összetételű kamarazene-együttesekre írt darabjai (szonáták, szvitok, prelúdiümök, fűgák, rögtönzések, koralfantáziák, dalok, „Naplójegyzetek“ stb.). Kantátái Mahlerrel mutatnak rokonságot. Mesterien kezeli a variációs formát; legsikerültebb s legnépszerűbb e csoportból Mozart témájára írott variációsorozat és fűgája. Műveit a wiesbadeni Breitkopf és Härtel kiadó jelentette meg, a bonni Reger Intézet közreműködésével. (Mh. 1916. május 11. Lipcse) * (—kő)

— 150 éve, 1823-ban Péterváron halt meg Grigorij Ivanovics UGRJUMOV, az orosz klasszicista történelmi festészet kimagasló alakja, a pétervári akadémia hallgatója, majd tanára s végül rektora. *Alekszandr Nyuszkijsz ünnepi bevonulása Pszkova* (1792) című főművét Leningrádban őrizik. (Sz. 1764. május 5.) * (OI)

— 150 éve, 1823: A mexikói köztársasági mozgalom győzelme, a császár bukása.

— 160 éve, 1813-ban született VASS József klasszikafilológus, tanár. (Mh. 1873. január 1.) * M 72. 11. 60.

Március 20.

— 20 éve, 1953-ban Rio de Janeiro városában halt meg Graciliano RAMOS brazil (portugál) regényíró, a lélektani regény jelentős képviselője. (Sz. 1892. okt. 27. Alagoas) * M 72. 8. 63.

— 50 éve, 1923-ban halt meg Dimitrie ONCIUL, a modern román történetírás egyik legjelentősebb személyisége. Bukovinában, Straja községben született. Tanulmányait a csernovici egyetemen, majd Bécsben és Berlinben folytatja, 1896-tól haláláig a bukaresti egyetemen a középkori román történet tanára volt. Tudományos tevékenységének súlypontja az 1884—1903 közötti időszakra esik. A román nép történetének két kulcskérdését kutatja: a kontinuitást és a román fejedelemségek — Moldova és Muntenia — államiségének kialakulását. (*Teoria lui Roessler. Studii asupra stăruinței române în Dacia Traiană de A. D. Xenopol. Dare de seamă critică; Români în Dacia Traiană pină la întemeierea principatelor; Dragoș și Bogdan, fondatorii principatului moldovenesc; Radul Negru și originile principatului*